

Аллоҳга ҳамд Расулуллоҳга салавоту саломлар бўлсин.

Ибн Аббос розияллоху анҳумодан ривоят қилинади:

«Бир куни Набий алайҳиссаломнинг ортларида эдим. У зот: **«Эй болакай! Мен сенга калималарни ўргатаман. Аллоҳни(нг буйруғу қайтариқларини) муҳофаза қилгин, шунда У Зот сени муҳофаза қилади. Аллоҳни муҳофаза қилсанг, У Зотни рўпарангда топасан. Сўрамоқчи бўлсанг, Аллоҳдан сўра. Кўмак истамоқчи бўлсанг, Аллоҳдан иста. Билки, агар бутун уммат (маҳлуқотлар) сенга бирор манфаат бериш учун жамланса ҳам, Аллоҳ сенга ёзган нарсадан бошқасини бера олмайди. Агар уларнинг ҳаммаси сенга бирор зарар етказиш учун жамланса ҳам, Аллоҳ сенга ёзган нарсадан бошқасини етказа олмайди. Қаламлар кўтарилган, саҳифалар қуриган»**, дедилар» (Имом Термизий ривоят қилган).

Ҳадиси шарифнинг бошқа ровийлари ва ривоятлари:

Ушбу ҳадисни имом Термизийдан ташқари имом Аҳмад, Абу Яъло, Табароний ва бошқалар ривоят қилишган.

Имом Термизийдан бошқаларининг ривоятида Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам шундай деганлар:

«**نَأْمَلُ عِوَاءَ دَسَّالِ فِي كَفْرِ عِيَاءِ رَلِ فِي هَلَلِ لِيْلٍ فَرَعَتِ كَمَامٌ أَدَجَتِ هَلَلِ لِيْلٍ طَفْحِ أَمَّ عَمْرُؤُ نَلَّ نَأْمَلُ عِوَاءَ كَيْ طُخِي لِيْلٍ نَكَيْ مَلَكَبِ أَصَأَمَ وَ كَبِي صِيْلِي لِيْلٍ نَكَيْ مَلَكَبِ أَطْحَأَمَ**
«أَرْسِي رَسُؤُ لِيْلٍ عَمَّ نَأْمَلُ وَ بَرَكُ لِيْلٍ عَمَّ جَرَفُ لِيْلٍ نَأْمَلُ وَ رُبُّ صِلِ لِيْلٍ».

Яъни **«Аллоҳни(нг буйруғу қайтариқларини) муҳофаза қилгин, шунда У Зотни рўпарангда топасан. Аллоҳни фароғатда танисанг, У сени қийинчиликда танийди. Билки, сени четлаб ўтган нарса сенга етмайди. Сенга етган нарса сени четлаб ўтмайди. Билки, сабр ортидан ютуқ, ғам-ғусса ортидан кушойиш келади. Ва албатта, қийинчилик ортидан енгиллик бордир»**.

Ҳадиси шарифнинг шарҳи:

Ушбу ҳадис Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг буюк тавсиялари ва Ислом динидаги умумий қоидаларни ва Аллоҳ таолонинг бандалари

зиммасидаги ҳаққи ўзида жамлаган.

Бир куни Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳумо Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг хачирларига мингашиб олиб, у зотнинг ортларида кетаётган эдилар. Ўшанда Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳумо тўққиз ёш бўлган, дейишган уламоларимиз. Шунда Набий алайҳиссалом у кишига:

1) «...كُظِفَ حَيْهَلْ لَظْفَحِ اِتْمَلْ كَكُ مَلْعُ اِنِّي اُمُّ الْغَايِ»

«Эй болакай! Мен сенга калималарни ўргатаман. Аллоҳни(нг буйруғу қайтариқларини) муҳофаза қилгин, шунда У Зот сени муҳофаза қилади», дедилар.

Яъни Аллоҳнинг динидаги амр ва наҳийларга қатъий риоя қилгин, буйруқларини бажаргин, қайтариқларидан қайтгин, чизган чегарасидан чиқмагин, шунда Аллоҳ сени муҳофаза қилади, демоқдалар.

Уламоларимиз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг **«шунда У Зот сени муҳофаза қилади»**, деган сўзларини изоҳлашиб «Аллоҳнинг муҳофазаси икки турли бўлади. Биринчиси: инсонга танисихатлик бериши, бола-чақа, аҳли аёлини ва мол-дунёсини турли хил бало-офатлардан асраши, иккинчиси: бандани дину диёнатида, иймону эътиқодида залолатга кетишдан асраши, муҳофаза қилиши», дейишган.

Аллоҳ таолонинг амрлари ичида муҳофаза қилиш керак бўлган энг буюк амал намоз хисобланади. Аллоҳ таоло Бақара сурасининг 238-оятда:

{...يَاطَسُّوْا لَآءِ اَوْلَادِكُمْ اَوَّلَ صَلَاةٍ اَوْ ظَفَا حِ}

«Намозларни ва ўрта намозни муҳофаза этинг», деб марҳамат қилган. Намозларни муҳофаза этиш уларни ўз вақтида, камчиликсиз ўқишни билдиради. Кўпчилик муфассир уламоларимиз: «Ўрта намоз»дан мурод аср намози», дейишган.

Аллоҳ таоло Маъориж сурасининг 34-оятда намозларни ўз вақтида ўқийдиганларин мадҳ этиб

{نُؤْظِفُ اَحْيَا مَهْتَالِصِ اِلْعَمُوْهُ نِيْدَلْ اَوْ}

«Улар намозларини муҳофаза қиладиганлардир», деган.

Ибн Можа Абу Қатода розияллоҳу анҳудан қилган ривоятда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«مَنْ هُوَ أَذْعَىٰ ذُنُوعٌ تَدْعُوهُ وَأَوْلَاصَ سَمَخٍ كَتَمْتُمْ أَيْلَعُ تَضَرَّتْ فَا لِحَجَّ وَزَعُ هَلْ لَلِاقِ»
«... هَلْ لَلِاقِ هُوَ تَلْعُ دَأْنَهُ قَوْلٌ نَهَىٰ لِعَظْفَاحِ».

«Аллоҳ азза ва жалла: «Мен умматингга беш маҳал намозни фарз қилдим. Ким уларни вақтида муҳофаза қилса, жаннатга киргазаман, деб Ўзимга вожиб қилдим...», дейди», деганлар.

Имом Аҳмад ва Термизий Ибн Масъуддан қилишган бир ривоятда
Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай деганлар:

«يَوْحَ أَمِّ وَنُطْبِ لَأَوْ، عَى وَأَمَّوَسْ أَرْلَ ظَفْحَتْ نَأْ - ءَأَيَّ حَلَّاقِ حَلَّالِ نَمُءَأَيَّ حَتْ سَالِا»

Ҳадиснинг маъноси **«Аллоҳдан ҳақиқий ҳаё қилиш бош ва ундаги нарсаларни муҳофаза қилишинг, қорин ва ундаги нарсаларни муҳофаза қилишингдир».** Яъни қулоғинг, кўзинг ва тилингни харомдан сақлашинг. Қорнингни ҳаром луқмадан, қалбингни ҳасад, гина каби қалб ҳасталикларидан сақлашингдир, дегани.

Буюк аллома Ибн Мункадир: «Аллоҳ солиҳ киши сабабидан унинг фарзандини, фарзандини болаларини ва атрофидаги хонадонларни муҳофаза қилади», деган эканлар.

Айрим салаф уламоларимиз: «Ким Аллоҳга тақво қилса, ўзини муҳофаза қилибди. Ким тақвосини зое қилса, ўзини зое қилибди. Аллоҳ ундан беҳожатдир», дейишган.

Фузай ибн Иёз: «Мен Аллоҳга осийлик қилсам, ўша ишимнинг ёмонлигини хизматкорим ва уловимни хулқ-атворида сезаман», даган эканлар.

2) «كَهَأَجْتُ هَدَجْتَ هَلْ لَلِاقِ ظَفْحَ ا»

«Аллоҳни муҳофаза қилсанг, У Зотни рўпарангда топасан».

Яъни банда Аллоҳ таолонинг динига оғишмай амал қилса, у қаерда бўлмасин У Зот ўша бандани ҳефзи ҳимоясига олади, ёрдам беради, барча ишларига муваффақият ато қилади.

Аллоҳ таоло Наҳл сурасининг 128-оятда:

{نُونُ سِحْمٌ مَّهْ نِي دَلَّوْ أَوْقَّتْ نِي دَلَّوْ عَمَ هَلْ لَلِاقِ نِ ا}

«Албатта, Аллоҳ тақво қилганлар ва гўзал ишлар қилганлар биландир», деб марҳамат қилган.

«زَعَّاتُ الْوَهْلِ لِلْأَبْنَاءِ عَسَاوَا كُفَّ نَيْ أَمَّ يَلَعُ صُحَا»

«Сенга фойда келтирадиган нарсага ҳарис бўл, Аллоҳдан кўмак иста, ожизлик қилма», деганлар.

Имом Бухорий Абу Мусо розияллоҳу анҳудан қилган ривоятда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«زُونُكَ نَمُّ زَنْكَ إِذَا هَلَكَ الْوَلِيُّ وَالْوَلِيُّ وَالْوَلِيُّ لِقَى سَيْقَ نَبِّهِ هَلَلًا ذَبَعَ أَيُّهُ».

«Эй Абдуллоҳ ибн Қайс, «Лаа ҳавла ва лаа қуввата иллаа биллааҳ» дегин, зеро, у жаннат хазиналаридан биридир», деганлар. Яъни куч ҳам, қувват ҳам фақат Аллоҳ биландир.

Ҳасан Басрий Умар ибн Абдулазизга: «Аллоҳдан ўзгандан ёрдам истама, Аллоҳ ишингни ўшанга топшириб қўймасин», деб мактуб йўллаган эканлар.

5) «دَقْرُ عَيْشٍ بِأَلِّ كُوعَفْنِي مَلِي عَيْشٍ بِكَ وَعُفْنِي نَأَى لَعَى تَعَمَّ جِا وَلَ مَّأَلَانَّ أَمْلَعَاو»
«دَقْرُ عَيْشٍ بِأَلِّ كُورُضِي مَلِي عَيْشٍ بِكَ وَرُضِي نَأَى لَعَى أُوغَمَّ تَجِا وَلَوَ كَلُّ هَلَلِا هَبَّتَكَ
«فُحُّ صِلَاتٍ فَجَّ وَ مَالِقِا لَتَعْفُرُ كَيْ لَعُ هَلَلِا هَبَّتَكَ».

«Билки, агар бутун уммат (махлуқотлар) сенга бирор манфаат бериш учун жамланса ҳам, Аллоҳ сенга ёзган нарсдан бошқасини бера олмайди. Агар уларнинг ҳаммаси сенга бирор зарар етказиш учун жамланса ҳам, Аллоҳ сенга ёзган нарсдан бошқасини етказа олмайди. Қаламлар кўтарилган, саҳифалар қуриган».

Фойда ҳам, зиён ҳам Аллоҳдандир. Аллоҳнинг дунёдаги барча махлуқ отлари жамланиб, сенга заррача фойда ёки зиён етказмоқчи бўлса ҳам, Аллоҳ тақдирингга битган нарсдан бошқаси бўлмайди. Шунинг учун ҳаммани қўйиб, фақат Аллоҳ таолонинг Ўзигагина таваккул қил.

Аллоҳ таоло Ҳадид сурасининг 22-оятида:

«نَلْبَقُونَ مِمَّا تَكْفِيهِمْ أَلْمُكْسُفُونَ أَيْ الْوَضْرُأَلِا يَفِيهِ بِي صُمُّ نَمِّ بَأَصْأَمِ
«رِي سَيِّدِ لَلِا لَعَكَ لَدَّ نِ إِهْ أَرْبَن»

«Ер юзида ёки ўзларингизда бирор мусибат етса, уни яратишимиздан олдин албатта, китобда бўлур. Албатта, бу Аллоҳ

учун осондир», деган.

Ушбу ривоятдан олинадиган фойдалар:

1. Болаларга хуш муомалада бўлиб, уларга таълим-тарбия бериш;
2. Аллоҳнинг буйруғу қайтариқларига бўйсунуш У Зотнинг инсонга танисихатлик бериши, бола-чақа, аҳли аёлини, мол-дунёсини турли хил бало-офатлардан асраши, дину диёнатида, иймону эътиқодида залолатга кетишдан асрашига сабаб бўлади;
3. Талаб-истакларни фақат уларни бажо келтирувчи Зотдан – Аллоҳдан сўраш кераклиги;
4. Кўмак ва ёрдамни ҳақиқий кўмак берувчи Зотдан – Аллоҳдан сўраш кераклиги;
5. Фойда ҳам, зиён ҳам Аллоҳдан экани;
6. Аллоҳнинг қазои қадарига иймон келтириш ва унга рози бўлиш вожиблиги;
7. Солиҳ амаллар туфайли Аллоҳ бандадан бало-офатларни аритиши;
8. Барча махлуқотлар жамланиб, бир инсонга заррача фойда ёки зиён етказмоқчи бўлса, Аллоҳ тақдирда битган нарсадан бошқаси бўлмаслиги;
9. Банда фароғат пайтида Аллоҳни ёдга олиб, тоат-ибодатда бўлса, қийинчиликка йўлиққан пайтида У Зот уни ёрдамсиз ташлаб қўймаслиги;
10. Сабр ортидан ютуқ, ғам-ғусса ортидан кушойиш, қийинчилик ортидан енгиллик келиши.

Муҳаммад Али Муҳаммад Юсуф тайёрлади